

EDUSKUNTA
Hallintovaliokunta

asia: HE 106/2009 vp laiksi ampuma-aselain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta sekä YK:n ampuma-aseita koskevan ym. yleissopimuksen voimaansaattamisesta

kuultava: tietosuojavaltuutettu

Pyydettyinä lausuntonani esitän kunnioittavasti;

Esityksen tavoitteina on huolehtia Euroopan parlamentin ja neuvoston 21.5.2008 antaman asedirektiivin (91/477/EY) muuttamisesta annetun direktiivin 2008/51/EY kansallisesta täytäntöönpanosta ja huomioida ampuma-aselakiin liittyvät kansalliset muutostarpeet;

- rajoittaa käsiaseiden saatavuutta
- lisätä lupaviranomaisten mahdollisuuksia saada enemmän tietoja
- terveydentilan valvonnan tehostamisella parantaa lupajärjestelmän toimivuutta ja luotettavuutta sekä samalla aseturvallisuutta

Totean, että nämä pyrkimykset ovat kannatettavia ja hyväksyttäviä esitetyn tarpeen kannalta arvioituna.

Saavutetaanko asetetut tavoitteet?

Aluksi on syytä kuvata nykytilaa (Ampuma-aselaki 1/1999, HE 183/1997) siten kuin se on perusteltu mainitussa hallituksen esityksessä. Tuon esityksen mukaan:
”Luvanhakijan terveydentilaa arvioitaessa olisi kiinnitettävä huomiota sellaisiin vammoihin ja sairauksiin, jotka saattavat heikentää hänen kykyään kantaa, kuljettaa ja säilyttää ampuma-asetta ja muita lain soveltamisalaan kuuluvia esineitä turvallisesti. Tämän voidaan katsoa asettavan vaatimuksia ainakin hänen näköaistilleen ja kyvyllään hallita omien raajojensa toimintaa. Mielen-terveydellinen ongelma, johon liittyy vaara, että henkilö vahingoittaisi itseään tai muita, olisi ehdoton este luvan saannille.”

Samaisessa hallituksen esityksessä kuvataan, miten esimerkiksi terveydentilaa koskevat tiedot ensinnäkin lupahakemuksen käsittelyn yhteydessä saataisiin:
”Esityksen mukaan lupaviranomaisella olisi oikeus edellyttää, että luvan hakija esittää lupaviranomaisen tarpeelliseksi katsoman selvityksen myös terveydentilastaan...Edellytyksenä tämän kaltaisten lisäselvitysten pyytämiseksi olisi,

että henkilön sopivuutta ampuma-aseen hankkimiseen on syytä epäillä. Edellä tarkoitettulla menettelyllä, jonka käytännön toteuttamisesta säädettäisiin tarkemmin asetuksella, ei loukattaisi luvan hakijan yksityisyyden suojaa, sillä poliisille ei annettaisi oikeutta saada ja hankkia luvanhakijan terveydentilaa koskevia tietoja ilman hänen suostumustaan. Luvan hakijan olisi itse esitettävä pyydetty selvitys. Jos pyydettyä selvitystä ei esitettäisi, ei haettua lupaa myöskään annettaisi.”

Poliisin tiedonsaantioikeudesta sanotaan HE 183/1997 seuraavaa; ”Poliisilla on poliisilain 35§:n 2 momentin nojalla oikeus saada ampuma-aseluvan voimassaolon harkitsemiseksi perustellusta pyynnöstä salassapitovelvollisuuden estämättä tietoja luvanhakijan terveydentilasta sekä...Edellytyksenä tietojen saamiselle on syy epäillä, ettei luvanhaltija enää täytä luvan saamisen edellytyksiä.”

Luvanhakija

Terveydentilatiedot

Nykytilanne;

Poliisi voi pyytää luvanhakijaa toimittamaan itse selvityksen terveydentilatiedoistaan.

Ehdotus;

Nyt käsiteltävänä olevan hallituksen esityksen 45§:n mukaan, luvanhakija antaisi lupaviranomaiselle **suostumuksensa** siihen, että poliisilla on oikeus saada hänestä lääketieteellinen arvio. Ehdotetaan siis sitä, että luvanhakijan itsensä toimittaman, lääkäriellä käyntinsä yhteydessä laaditun arvion sijasta hän antaisi suostumuksensa samaan asiaan. Edelleen suostumuksen antamatta jättämisestä seuraisi, että lupaa ei annettaisi.

Pyydetäisiinkö suostumus sitten aina? Esityksen perustelujen teksti on tässä kohdassa hyvin ristiriitainen. Siinä nimittäin todetaan, että luvanhakijan suostumus pyydetäisiin säännönmukaisesti lupahakemuksen jättämisen yhteydessä. Kuitenkin esityksen mukaan: ”**Poliisin tiedonsaantioikeuksien tehostumisen ja soveltuvuustestin käyttöönoton jälkeen tarkoituksenmukaista kuitenkin olisi, että lääketieteellistä arviota ei pyydetäisi säännönmukaisesti, vaan ainoastaan silloin, kun saatujen tietojen tai haastattelun perusteella olisi syytä epäillä luvanhakijan henkilökohtaista sopivuutta.”**

Käytännössä on osoittautunut, että lupaprosessit ovat olleet epäyhteneväiset ja ministeriön ohjaus on ollut puutteellista. Tilanteen parantamiseksi tähän olisikin kiinnitettävä erityinen huomio.

Asevelvollisuustiedot

Nykytilanne;

Poliisin ei ole käyttänyt ymmärtääkseni asevelvollisuusrekisterin tietoja. Mikäli tiedot kuitenkin olisivat olleet tarpeellisia, olisi poliisi voinut ymmärtääkseni ainakin henkilön suostumuksella saada ne käyttöönsä jo nyt.

Ehdotus;

Poliisi saisi tiedonsaantioikeuden asevelvollisuutta koskeviin tietoihin asevelvollisuuslain uuden 97a§:n nojalla.

Pidän tätä ehdotusta perusteltuna.

Luvanhaltija

Terveydentilatiedot

Nykytilanne;

Poliisilla on poliisilain 35§:n nojalla tiedonsaantioikeus salassapitosäännösten estämättä terveydentilatietoihin *ilman luvanhaltijan suostumusta*.

Ehdotus;

Kun nyt poliisilla on oikeus saada luvanhaltijan terveydentilatietoja Poliisilain 35 ja 36 §§:n nojalla ilman suostumusta, lisättäisiin tällainen suostumusedellytys uuteen poliisilain 35§:n 3 momenttiin. Esityksen mukaan poliisin tulisi lähettää luvanhaltijalle **kirjallinen pyyntö suostumuksen antamiseen määräajassa**.

Lupien peruuttamista koskevan 67§:n mukaisesti edellytettäisiin samoin – terveystietojen suojan turvaamiseksi – että luvanhaltija antaisi suostumuksensa terveystietojensa saamiseen.

Tässä yhteydessä pyydän valiokuntaa ystävällisesti kiinnittämään huomionsa myös ehdotettuun Poliisilain 35§:n 2 momenttiin. Sen mukaanhan poliisilla on lupa-asioissa oikeus saada salassapitosäännösten estämättä sellaisia luvanhaltijan terveydentilaan, päihteiden käyttöön, tai väkivaltaiseen käyttäytymiseen liittyviä tietoja, jotka ovat välttämättömiä ajo-oikeuden tai muun sellaisen luvan harkitsemiseksi tietyillä, momentista ilmenevillä perusteilla.

Näyttäisi siis siltä, että pyrkiessään aseturvallisuuden parantamiseen ja lupahallinnon menettelytapojen selkiyttämiseen lupaviranomainen pikemminkin näiltä osin kaventaa tiedonsaantioikeuksiaan!

Oma-aloitteinen ilmoittaminen

Nykytilanne;

Perustuu ymmärtääkseni pakkotilasäännöstöön.

Ehdotus;

Sekä puolustusvoimille että terveydenhuollon ammattihenkilöille annettaisiin oikeus ilmoittaa lupaviranomaiselle oma-aloitteisesti havaitsemistaan seikoista, jotka voivat vaarantaa henkilön tai muiden turvallisuutta.

Näiden tietojen käsittelemisestä, käytöstä ja hävittämisestä on tarpeelliset säännökset ehdotuksessa.

Muut lupaehdot

Nykytilanne;

Ei ole ollut käytössä.

Ehdotus;

Ehdotettu ikärajan nosto, rinnakkaislupaan liittyvät käytännöt, yhdistykseen kuulumisen, aktiivinen harrastustoiminta ovat ehtoja, joiden arvioin olevan tarpeen lain tavoitteiden saavuttamiseksi. Siksi minulla ei ole niiden osalta huomauttamista.

Totean kuitenkin, ettei ainakaan näiltä osin ole kovinkaan hyvin onnistuttu saavuttamaan hallituksen esityksessä esitetyjä, edellä kerrottuja tavoitteita; ainakaan jos ei samalla huolehdita kenttätyötä tekevien riittävästä ohjeistuksesta.

25§ Velvollisuus tiedoston pitämiseen

Ilmeisesti lain valmistelun aikana annettujen lausuntojen johdosta 25.1§:ään on lisätty tiedoston pitämisen tarkoitukseksi **ase-elinkeinon harjoittamisen valvonta**. Esityksen mukaan tiedostoon merkittävät henkilötiedot ovat salassa pidettäviä ja niitä saa luovuttaa vain 115§:ssä tarkoitetulle valvontaviranomaisille, joilla on esitutkintalain nojalla oikeus saada kyseisiä tietoja.

Esityksen 2 momentin mukaan ase-elinkeinonharjoittajan on toimitettava pitämänsä tiedosto lupaviranomaiselle, kun asealan elinkeinolupa raukeaa tai se peruutetaan. Esityksen mukaan tiedosto luovutetaan paperimuodossa, jolloin se ei esityksen mukaan olekaan enää aktiivikäytössä oleva henkilörekisteri, vaan se on viranomaisen asiakirja. Kuitenkin esityksessä todetaan, että tiedosto sisältää henkilötietoja, joten se on henkilörekisteri. Lisäksi sen käsittelyn tarkoitus on matkan varrella muuttunut; nyt se käyttötarkoituksena on **jäljitettävyyden toteuttaminen**.

Käsitykseni mukaan pykälän sanamuoto ja hallituksen esityksen perustelut ovat pahasti ristiriidassa keskenään. Myös tietojen tallennusajassa on suuria ongelmia; nyt määritellään esimerkiksi säilyttämisen vähimmäisajasta, ei enimmäisajasta. Myös suhde arkistolakiin on epäselvä.

Muita havaintoja

Soveltuvuuden arviointia (45c§) koskevan testin osalta arvioitavaksi tulee tuon ehdotetun tietokonepohjaisen testin suhde henkilötietolain asettamiin edellytyksiin niin sanottujen automatisoitujen päätöksentekojärjestelmien käyttöön. Näiltä osin minulla ei ole huomautettavaa.

Ampuma-aseen hallussapitoon sopimattomasta henkilöstä tehtävän ilmoituksen (114§) osalta totean, että esitys selkiyttäisi terveydenhuollon ammattihenkilöiden oikeusturvaa luomalla oikeuden, mutta ei velvoitetta. Näiltä osin minulla ei ole huomautettavaa.

Asevelvollisuuslain uusi 97a§ kuvastaa mielestäni samaa lainsäätämisiongelmaa kuin edellä Poliisilain 35.3§:n kohdalla esitin. Sanottujen pykälien keskinäinen suhde on ongelmallinen, ehkä pois lukien puolustusvoimien oikeutta oma-aloitteiseen lupaviranomaisten informointiin.

Yhteenveto

Käsitykseni mukaan nyt käsiteltävänä oleva hallituksen esitys ei välttämättä johda sille asetettujen tavoitteiden saavuttamiseen.

YK:n yleissopimuksen voimaansaattamisen osalta minulla ei ole huomautettavaa.